

Pla formatiu per a alumnes mediadors als centres d'educació secundària

Aida Marzo Matencio*

Antoni Domenech Bonet**

En els últims anys la mediació ha tingut una creixent implementació en el camp escolar, si bé aquesta encara es troba en una fase molt inicial, és una opció important que cal que els centres educatius tinguin en compte.

La **mediació entre iguals** pretén que els alumnes mediadors s'impliquin i ajudin a la resolució dels conflictes entre alumnes. La implicació de l'alumnat en els conflictes latents als seus centres escolars fa que **disminueixin els conflictes en el centre** i coresponsabilitza tothom en el manteniment d'un clima positiu de treball i de relació. La mediació als centres escolars aporta una millora del clima, una reducció de les conductes violentes, vandàliques i disruptives, és més efectiu en comparació amb les mesures disciplinàries, aporta una disminució d'expedients disciplinaris, millora la comprensió de la diversitat i promou la reducció dels prejudicis i estereotips.

Prendre consciència de la importància de crear un ambient relacional positiu que ens permeti créixer junts comporta aprofitar conceptes com ara el de la democràcia, el civisme, la reducció dels prejudicis, el pensament crític, la comunicació efectiva, la cooperació, l'educació emocional i la pau. Aprendre a conviure junts amb respecte i tolerància és un puntal bàsic de l'educació (Delors et al. 1996) que reverteix directament en tot el procés d'ensenyament i aprenentatge, i en la construcció d'una societat més respectuosa.

La mediació escolar és una acció educativa que no substitueix la normativa interna del centre, tampoc no busca la disculpa de les conductes incíviques. El seu objectiu és obrir una **via paral·lela a la sanció disciplinària**, busca actuar de manera formativa i preventiva abans que els conflictes evolucionin negativament, i realitza una funció reparadora i constructora de vincles trencats o inexistents entre persones que comparteixen el dia a dia.

La mediació és un intent de treballar amb l'altre i no contra l'altre, és la recerca d'una via pacífica i equitativa d'afrontar els conflictes, de construir un entorn de creixement, d'acceptació, d'aprenentatge i de respecte mutu.

No obstant, tot i que la Mediació Escolar s'està implementant positivament en molts centres educatius, no sempre es dona una **formació específica i en profunditat** a aquests alumnes disposats a fer de mediadors, sinó que s'escull a uns quants estudiants per les seves pròpies habilitats, coneixements o capacitats, deixant al marge a **alumnes que, amb la deguda formació, també podrien fer de mediadors entre iguals**.

Aquest article proposa un Pla de Formació, coneixements o habilitats, per capacitar i preparar aquests alumnes per tal de implementar o consolidar un Servei de Mediació Escolar entre iguals en un centre d'educació secundària. Per a fer-ho, es contextualitzarà en un centre determinat.

Contextualització

El Pla Formatiu que es proposa, es contextualitza en un Centre d'Educació Secundària concertat, de 2 línies i laic. S'ubica al centre de Barcelona, a l'Eixample.

De mitjana les classes tenen entre 25-30 alumnes, i en total hi ha 240 alumnes d'ESO. D'aquests, el 48% són nois i el 52% noies. El nivell socioeconòmic de l'alumnat és variat, hi conviuen alumnes de nivell adquisitiu alt, amb alumnes de nivell adquisitiu baix.

També hi ha diferències culturals i de procedència (50% autòcton i 20% immigrant, majoritàriament de cultura musulmana i de procedència sud-americana i xinesa) així com diferències religioses i en l'aprenentatge.

L'ESO compta amb 20 professors especialistes, i l'equip del centre és el següent: Director, Cap d'Estudis, Cap de cicle, Cap de línia, Cap de Departament, Cap de Servei de Mediació, el professorat, i un gabinet psicopedagògic.

El pla formatiu

El Pla formatiu va orientat als alumnes de 2n i 3r d'ESO, i es proposa com una assignatura o crèdit variable trimestral, de 2h a la setmana i 24h al trimestre. La resta del curs es dedicaran a dur a terme la seva funció com a mediadors.

L'assignatura la pot fer qualsevol alumne que ho desitgi, però per formar part de l'equip de mediadors s'hauran de presentar voluntàriament, i hauran de superar l'assignatura. Després d'aquesta formació, els alumnes que desitgin exercir el rol de mediador al centre, hauran de fer un seguiment i acompanyament durant l'any amb la Cap del Servei de Mediació, en les hores de tutoria.

La formació la donarà un mediador professional amb experiència en docència.

BLOC 1: CONVIVÈNCIA I HABILITATS SOCIALS

Mòdul 1: Treballem les habilitats socials

Sessió 1	Les emocions	La intel·ligència emocional: Reconeixer les emocions, comprendre-les i acceptar-les, les nostres i la dels altres. Ampliem el vocabulari relatiu als estats d'ànim, i aprenem a expressar les emocions i els sentiments de manera assertiva.
Sessió 2		La intel·ligència interpersonal i intrapersonal: Els 5 pensaments de Spivack i Shure. Valorem el vincle emocional que tenim cap als companys, superem l'aïllament, autosuficiència, egoisme i la competitivitat.

Sessió 3	Les habilitats socials	Eduquem en valors: Treballem l'empatia, l'assertivitat i l'alteritat, entenem que hi ha altres persones, amb altres punts de vista i que cal considerar-les i respectar-les.
Sessió 4		Habilitats cognitives: Aprenem què és el pensament causal, l'alternatiu i les seves conseqüències. Treballem el pensament creatiu en l'anàlisi de les situacions i aprenem a aplicar criteris de realitat a la presa de decisions, desenvolupem el pensament crític.

Mòdul 2: La Comunicació

Sessió 5	<p>Aprenem a expressar i defensar els punts de vista propis sense ofendre els altres. Els malentesos en la comunicació com a font de conflictes, relacionem els efectes d'una comunicació deficient amb els conflictes.</p> <p>Aprenem a fer una crítica constructiva: Entrenar en el diàleg, a saber escoltar i saber comunicar amb claredat el pensament propi.</p>
Sessió 6	<p>Treballem l'escolta activa: Aprenem a clarificar amb preguntes obertes, utilitzar actituds d'escolta activa. Treballar les actituds comunicatives del mediador relacionades amb el procés.</p> <p>El silenci, ens sentim còmodes i aprenem a valorar-lo com a part de la comunicació i el llenguatge.</p>

BLOC 2: LA CONVIVÈNCIA I EL CONFLICTE

Mòdul 1: La convivència

Sessió 7	Les diferències	Què són les creences i la pròpia identitat. Qui sóc i com sóc. La diversitat cultural i religiosa: Som diferents i som iguals. Els Drets Humans.
Sessió 8		Els estereotips i els prejudicis: Què és el racisme i el sexisme. La discriminació, la desigualtat i els rumors.
Sessió 9		Reflexionar sobre els efectes de la discriminació, identificar la violència estructural i els seus efectes. L'assetjament escolar.
Sessió 10	Convivència pacífica	Tinguem una participació activa i impliquem-nos positivament en el centre escolar i el nostre entorn, comprovem els beneficis del treball cooperatiu i la suma de totes les potencialitats.
Sessió 11		Reflexionem sobre les normes de convivència que ens afecten a tots, comparem el càstig amb la disciplina i proposem alternatives al càstig, a la infracció de les normes de convivència.

Mòdul 2: El conflicte

Sessió 12	Què és el conflicte, com sorgeix, com es desenvolupa i com acaba. És bo o és dolent? Aspectes positius i negatius del conflicte. L'escalada del conflicte i les conseqüències i oportunitats en cada punt.
Sessió 13	Aprenem a fer front al conflicte constructivament. Responsabilitzem-nos del conflicte: quina responsabilitat tenim, i com podem afrontar-lo? Conèixer diferents estils de resposta al conflicte.
Sessió 14	Aprenem a identificar els conflictes, a copsar els punts de vista dels altres i a posar-nos en el lloc de l'altre en un conflicte, observem l'efecte de les emocions en el conflicte. Distingim les posicions dels interessos a l'hora de conèixer els temes rellevants en un conflicte,

BLOC 3: LA MEDIACIÓ

Sessió 15	Com gestionem els conflictes: Diferents tipus de intervenció. Parts implicades en un conflicte. Aprenem i practiquem la negociació cooperativa com a via d'arreglar conflictes, aprenem a posar-nos d'acord d'una manera justa, i a buscar totes les alternatives possibles i a escollir la més justa per totes les parts.
Sessió 16	Què és la mediació. Els objectius i els valors de la mediació. El procés i els passos: Conscienciació (tenim un conflicte), trobem-nos, parlem-ne(exploració del conflicte), definició conjunta de la situació (què tenim entre mans), transformació del conflicte(fem propostes), arribem a acords.
Sessió 17	Tècniques i eines dels mediadors. Actitud del mediador.
Sessió 18	Els acords i el seguiment. El win-win. Documents que cal firmar (sol·licitud de mediació, full d'acords, etc.)
Sessió 19	Pràctiques de mediació i Role-Playing.
Sessió 20	Explicació de com funciona la mediació al centre, qui es pot oferir, qui la pot demanar i quin és el procés per sol·licitar-la. Quins conflictes són mediables i quins no.
Sessió 21	Pràctiques de mediació i Role-Playing.
Sessió 22	Pràctiques de mediació i Role-Playing.

Conclusions

Per tal de realitzar aquesta proposta formativa es va fer un estudi de camp amb Centres d'educació secundària de característiques similars. Aquesta informació es va utilitzar per a tenir un punt de partida, i una referència comparativa, a la vegada que buscava donar resposta i solució als suggeriments i a les problemàtiques amb les que es troben actualment aquests centres. La passació d'enquestes ens ha donat la informació següent:

Generalment, qui ofereix la formació no és un mediador professional, sinó que és un professor que ha fet certa formació. Això fa que sovint es vegin limitats en el contingut i els recursos per oferir als alumnes, i que demanin fer més formació per tal de millorar-ne la qualitat. A la vegada, solen ser el Cap del Servei, així que es trobarien sense cap company amb qui fer aquesta feina.

En general, els alumnes mediadors són voluntaris, però en alguns casos són alumnes escollits pel professorat. És important que hi hagi algun tipus de selecció, per tal d'assegurar que aquests alumnes mediadors tinguin la capacitat i habilitat suficient per exercir la funció, ja que sinó podrien contribuir sense voler-ho a empitjorar el malestar de les parts en conflicte.

En tots els casos entrevistats, es considera que la formació que reben els alumnes és insuficient, entre 8 i 15h, en horari no lectiu o en hores de tutoria. A més, expressen que la formació és bastant senzilla i simplificada, i que en general no es realitzen pràctiques. És important que els alumnes rebin la formació suficient, per a que no es sentin frustrats, i que aquesta concebi un mínim de pràctiques.

Per norma general, els professors suggereixen que fa falta més temps i dedicació tant a la formació dels alumnes, com al manteniment i consolidació del Servei de Mediació. Així com una millor formació al professorat i un material i recursos més actualitzats.

Considero que amb el Pla Formatiu proposat, es dona resposta a aquests suggeriments i necessitats expressades, i que cal que els centres i l'administració doni més recolzament, suport i recursos a la Mediació Escolar, ja que els resultats estan demostrats.

Bibliografia

Aguirre, A., Ignasi, J., Alzate, C. Et al. (2005) *La Mediación escolar: Una estratègia para abordar el conflicto*. Popular 32-NEM

Boqué, Carme (2002) *Guia de mediació escolar*. Rosa Sensat

Delors et al. (1996) *Hi ha un tresor amagat a dins*. Barcelona: Centre UNESCO de Catalunya.

DOCG (2006) *Normativa de la Mediació escolar*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya Núm. 4670

Generalitat de Catalunya (2014) *Gestió i resolució alternativa dels conflictes*.

Generalitat de Catalunya (2013) *Recull de material on line sobre la convivència i la resolució de conflictes*.

Generalitat de Catalunya (2003) *La convivència en els centres docents d'ensenyament secundari*. Departament d'ensenyament.

Iungman, Silvia (1996) *La Mediación Escolar*. Editorial Lugar.

Moreno, Francesc (2017) *La mediación escolar: Una cultura en vies d'implementació*.

Ortega, R., Rey, A., (2006) *La mediación escolar en el marco de la construcción de la convivencia y la prevención de la violencia*. Universidad de Sevilla

** Aida Marzo Matencio, llicenciada en Sociologia i graduada en Psicologia Clínica, estudiant del Màster de Mediació: Especialitat en Mediació Familiar i en els Àmbits del Dret Privat. Autora

* Antoni Domenech Bonet. Mentor.